

Frelat

N.V. Frelat Export Maatschappij
Singel 69
Amsterdam

De N.V. Frelat werd op 27 maart 1924 opgericht door twee kooplieden te Amsterdam t.w. B.T. W. Parson en J.W. Verhoef..

Als directeur trad op Walter Gerhard Freudenthal, die op 1-2-1897 geboren was in Breslau (Duitsland). Freudenthal zou op 2-7-1934 tot Nederlander genaturaliseerd worden.

Het oorspronkelijke adres van Frelat, Singel 69 te Amsterdam, was op dat moment ook het huisadres van Freudenthal.

Frelat zou zich gaan bezig houden met een groothandel in radiomaterialen zoals Elka spoelen, Weilo transformatoren, Elfre voedingsapparaten enz. Ouderen onder ons zullen zich mogelijk ook de Pan Europa Bouwdozen herinneren (1933 – 1935), die alle materialen bevatten om zelf een radio te bouwen.

In 1926 wijzigde de onderneming zijn naam in NV Frelat Industriële Onderneming en werd het adres Keizersgracht 77 te Amsterdam.

In september 1940 verhuisde de onderneming naar de Haarlemmermeerstraat 105 te Amsterdam. Frelat was ook actief op de import en export markt zoals we later nog zullen zien.

Gedurende de Duitse bezetting zou het “Reichskommissariat” een aantal richtlijnen uitvaardigen, o.m. om de joodse aanwezigheid in het Nederlandse zakenleven terug te dringen. Om die reden werd Frelat onder bewind gebracht van “Omnia Treuhandgesellschaft” mbH te Den Haag, die Frelat per 29 september 1942 in liquidatie bracht. Naar het lot van Freudenthal, Parson en Verhoef, heb ik geen verder onderzoek ingesteld.

Na de oorlog werd de wet “Wet bijzondere rechtspleging” aangenomen. Deze wet was van toepassing op in de oorlog “foute” personen en bedrijven. Maar ook bedrijven, die door de Duitsers tijdens de bezetting waren opgeheven (belangenbehartiging nabestaanden). Frelat werd op 16 december 1946 onder gezag van het “Nederlands Beheerinstituut” gebracht, de instantie die deze categorie bedrijven onder zijn beheer bracht en zorgde voor de voortgang in de bijzondere rechtspleging.

Kennelijk was er echter weinig te beheren, want het Nederlands Beheersinstituut kon weinig anders doen dan Frelat opheffen per 1-2-1948.

Frelat radiolampen en hun relatie met Heussen (zie ook HEUSSEN).

De broers Heussen waren geen grote commerciële talenten. Toen zij beginnen te adverteren in januari 1921 werd nog verwezen naar de fabriek aan de St Marten 9-11 te Arnhem. Maar in juni 1921 werd al verwezen naar de NV Elementenfabriek Utrecht te Utrecht als besteladres.

Begin 1922 had Heussen een eigen verkooporganisatie opgericht, het “Heussen-Laboratorium” te 's Gravenhage, die als zodanig zal fungeren tot halverwege 1924. Gedurende de rest van 1924 werd nog wel geadverteerd met Heussen radiolampen door Hazelzet en Detha. Maar eind 1924, begin 1925 werd de verkoop overgenomen door NV Frelat te Amsterdam, die Heussen lampen verkocht onder andere merknamen en het merk Heussen lijkt van de aardbodem te zijn verdwenen. Midden 1929 werd de verkoop overgenomen door NV Elco te Arnhem tot aan het faillissement van Heussen in 1931.

De door NV Elco verkochte Heussen lampen dragen het opschrift RADIO HEUSSEN.

Zoals gezegd werd de verkoop van Heussen radiolampen overgenomen door Frelat tussen eind 1924 en midden 1929. De Heussen radiolampen werden dan echter verkocht onder de merknamen Fama, Famar, Fairy en Frelat. Deze radiolampen werden door Frelat ook geëxporteerd. Gegevens over deze lampen komen dan ook deels uit buitenlandse bron.

Bekende buitenlandse verkooppunten van deze lampen zijn:

- FAMA en FAMAR radiolampen werden rond 1925 verkocht door H.D. Zealander & Co., St John's House, 126-127 Minories, Londen E1. 1) 2)
- Frelat radiolampen werden ook verkocht door L. Kremmer, 49a Shudehill, Manchester 1)

- Behalve naar Engeland en België zijn er ook Frelat (Heussen) lampen naar Duitsland geëxporteerd. In het tijdschrift “Der Radiohändler” uit 1927 staat een tabel met 11 Frelat radiolampen.
- In het blad “Tube Collector” van de Tube Collectors Association (Ver. Staten), Vol 7. No.6 van December 2005 staat een artikel van Abel Santoro, genaamd “Valves in the Argentine Market of the ‘20s”. In de daarop volgende lijst kom je in de jaren 1924-1925 de volgende Fama lampen tegen:
 Fama 4 V @ 0,25 A   \$ 7.00   Holland
 Fama 14/100 (detector)   \$ 7.80   Holland
 Fama 14/100 (amplifier) \$ 8.00   Holland
 In de lijst van 1927 en 1928-1929 kom je geen Fama, Fairy of Frelat lampen tegen.
- Ik ben een foto van een Frelat DKP met doos tegengekomen op een website in Nieuw Zeeland.

Als je deze lampen zowel tegenkomt in Engeland, België, Duitsland, Argentinië en Nieuw Zeeland, dan moeten deze lampen wel een veel groter verspreidingsgebied gekend hebben, dan we ons realiseren.

Van bovenstaande lampen zijn gegevens opgenomen (voor zover bekend) onder “Radiolampen van NV Frelat”.

Daarnaast produceerde Heussen nog radiolampen onder onderstaande merken. Hiervan is echter niet bekend of deze via NV Frelat verkocht zijn.

- **Fa. H.J. van Duijn te Dieren.** Deze firma bracht gedurende het jaar 1924 radiolampen op de markt onder het merknaam HERCULES, die niets anders dan Heussen lampen geweest kunnen zijn. Zie verder HERCULES.
- En wat te denken van de **SPLENDID typen H. en H.V.L.** van Jean Habets uit Mons. Zie Splendid bijlage bij HEUSSEN. Dit kunnen niets anders dan Heussen lampen geweest zijn.
2)
- Het merk Aurora werd doos Heussen gemaakt voor Aurora Kontakt in Amsterdam. Hiervan is mij maar een lamp bekend, n.l. een type H (zie HEUSSEN).
- De merken Champion en Neutral. Van deze merken heb ik tot op heden niets gevonden.
2)

- 1) Zie het boek “History of the British Radio Valves to 1940” door Keith R. Thrower, ISBN 0 9520684 0 0
- 2) Zie het boek “Saga of the Vacuum Tube” door Gerald F.J. Tyne, ISBN 0 672 211470 9